

Красуня з Варкович,

Тамара Вишневська

Нашу землячку Тамару Вишневську вважають однією з найкрасивіших і найцікавіших акторок польського кіно початку минулого сторіччя. За вроду і меланхолійний погляд її, дівчинку з містечка Варковичі, що на Дубенщині, називали польською Гретою Гарбо.

Онука іконописця з Варкович

Народилася Тамара Вишневська 20 грудня 1919 року в селі Варковичі, що неподалік Дубна. У 1919-у, за Російської імперії, це було волосне містечко, а з 1921-го — гміна Варковиче Дубенського повіту Волинського воєводства. У містечку були школа, млини, гуральня, поштово-телеграфна станція. Батько Тамари Сергій Вишневський був українцем, а мама

яка у 16 років підкорила Польщу, а в 20 — отримала пропозицію підписати контракт з Голлівудом

Перший успіх прийшов у жовтні 1934-го. Ансамбль брав участь у виставі за Шекспіром «Сон в літню ніч» у Театрі Польському у Варшаві. Це була лише масовка, де танцюристи зображали танцюючих лісових ельфів. Але Тамара не залишилася непоміченою як публікою, так і критиками. Той її перший успіх Тетяна Висоцька описала у своїх «Спогадах» у 1962 році: «...була така чарівна, так уважно прислухалася до вказівок режисера і так втрапила в окреслений ним образ, що наступного дня мій телефон обривали десятки людей, питаючи, як її звуть». Вистава користувалася шаленим успіхом, про що писали навіть репортери «Газети Польської».

Проте шлях дівчинки з Варкович до зіркової кар'єри розпочався не в театрі, а в нічному клубі культового для міжвоєнної Варшави ресторанно-розважального комплексу «Адрія». Саме на танцмайданчику в «Адрії» в листопаді 1935 року юна Тамара Вишневська потрапила на очі знаному режисерові Паулю Вегенеру. І невдовзі, погодившись на пропозицію спробувати себе на знімальному кіномайданчику, полетіла з ним до Берліна. Щоправда, в супроводі тітки в якості опікунки. Адже Тамарі заледве виповнилося 16 років. Там і відбувся кінодебют нашої землячки у фільмі «Август Могутній». Щоправда, зіграла Тамара під іменем Міра Вишневська. Юну дебютантку помітили і оцінили. Тижневик «Кіно» в 1936-му писав про Міру Вишневську: «Не відома нікому молода

краківський підприємець Владислав Мікош. Цей на 12 років старший за Тамару чоловік за-

його на звичайний данцінг «тільки для німців». Владислав Мікош співпрацював з Армією

Сергія Вишневецького був українцем, а мама Лідія Тарнавська — полячкою. Тамара мала двох молодших сестер Тетяну і Зою.

Дід Тамари Аполлінарій Вишневецький був відомим українським іконописцем, який опановував ремесло спочатку в школі іконопису при Почаївській лаврі, а потім у Києві в школі Олександра Мурашка. У Варковицькому храмі донині зберігається написана ним ікона Святої Трійці, він також виготовив, оздобив різьбленням і розписав іконостас для храму Святого архангела Михаїла в селі Білоберіжжя.

Батька ж Тамари, Сергія Вишневецького, за проукраїнські погляди ще під час Першої світової було вислано на Сибір. У 1920-х роках, після повернення, він працював у Луцьку редактором газет «Українська громада» і «Волинська неділя», за що наприкінці 1930-х потрапив до табору в Березі Картузькій.

Дівчинка-ельф зачарувала варшавську публіку

Восьмирічною дитиною Тамара, мріючи вступити до школи танців, поїхала до Варшави, до тітки по матері Зої Лангхаммер, відомої в столичних мистецьких колах. Але не склалося, і Тамара повернулася до Луцька, куди тим часом виїхала її родина. Там закінчила гімназію. Окрім артистичних здібностей, дівчина мала хист до вивчення мов. Опанувала польську, українську, російську, чеську, англійську, німецьку. У 1934 році знову повернулася до тітки у Варшаву, де вступила до школи танцю відомого на той час польського хореографа Тетяни Висоцької.

Висока, струнка, із серйозним виразом обличчя Тамара виглядала старшою за свої неповні п'ятнадцять. І невдовзі талановита дівчина вже була солісткою ансамблю пані Висоцької «Тетянки», який виступав у різних театрах і нічних клубах. Юна Тамара Вишневецька завдяки цьому могла утримувати не лише себе, а й допомагати родині.

міру Вишневецьку. «Не відома нікому молода варшавська дівчина, «виловлена» випадком з сірого тла статисток, перетворилася на відому артистичну величину. Заледве маючи 16 років, своєю грою привела в захват».

Кіно і кохання

Продюсери з варшавської кіностудії «Сфінкс» запросили Тамару до участі в екранізації культурного твору Гелени Мнішкової «Прокажена». Погоджуючись на невелику роль Люсії, дівчина навіть не уявляла, яку роль у її житті й професії відіграє цей фільм.

Участь у стрічці поклала початок контрактам, яким могли позаздрити імениті актори. Власником кіностудії, де знімали фільм, був

цей на 12 років старший за Тамару чоловік закохався в неї одразу. Схоже, це було взаємне кохання з першого погляду, бо вже на момент виходу фільму на екрани 20 березня 1937 року про їхні стосунки знали навколишні. А на початку серпня 1937-го Мікош і Вишневська побралися. Тижневик «Кіно» писав про весілля: «Молода була в сукні з шлейфом і тюлевій фаті з квітковими гірляндами. Струнка і тендітна, виглядала так чарівно, як тільки могла виглядати кінозірка». Справді, після «Прокаженої» Тамара Вишневська стала кінозіркою, до якої були прикуті погляди і публіки, і критики, і преси.

Її фото розміщували найавторитетніші видання, серед яких і «Ілюстрований кур'єр щоденний». Причому не лише фото з фільмів, а й з вечірків і світських прийомів. Красиву, граційну, елегантну Тамару Вишневську неодноразово обирали королевою балу.

З 1936-го по 1939-й рік Тамара Вишневська зіграла в 14 фільмах: «Трійко гувльвіс», «Дівчата з Новолипок», «Жінка над прірвою», «Друга молодість», «Дружина і недружина», «Заповіт професора Вільчура», «Дівчина шукає кохання» та ін.

До речі, акторський дует Тамара Вишневська і Мечислав Цибульські у фільмі «Дівчина шукає кохання» було визнано найкрасивішою парою закоханих (звісно, за сценарієм стрічки). Тамара Вишневська вирізнялася поміж інших акторок 1930-х років незвичною вродою, сувеним меланхолії поглядом і винайковою внутрішньою зрілістю як на зовсім юну актрису. Її навипередки запрошували відомі режисери. У перервах між зйомками Тамара навідувалася до Луцька, де залишилися її рідні й друзі. Кінозірку впізнавали — у кінотеатрах ішли фільми з її участю, її світлини прикрашали вітрини місцевих фотосалонів. Чи навідувалася вона до Варкович — невідомо, але фото своєї, вочевидь, надсилала.

Зірковий шлях обірвала війна

Попри народження доньки Ірен Тамара Вишневська інтенсивно працювала. Наймолодша зірка польського передвоєнного кіно була на піку слави, коли в її життя брутально увірвалася війна. Вона перекреслила все — у тому числі контракт з Голлівудом, який акторці запропонували в 1939 році. Коли перші бомби впали на Варшаву, Тамара Вишневська якраз була в студії, де тривала підготовка до зйомок фільму «Заповіт професора Вільчура». Окупанти дозволили зняти лише кілька сцен. Подальша доля стрічки невідома. Її немає в польських фільмотеках.

Під час окупації Тамара не працювала, як інші актори, щоб себе утримувати, бо її чоловік був співвласником уже згаданого нічного клубу «Адрія». Щоправда, окупанти перетворили

Владислав Мікош співпрацював з Армією Крайовою, передаючи почуту в клубі важливу інформацію підпільникам. Дружині ж заборонив приходити до клубу, боючись за її безпеку. Перед початком варшавського повстання в 1944 році знайомий німецький офіцер допоміг виготовити Тамарі з донькою документи, які дозволили їм виїхати до Праги, де вже перебувала родина Тамари.

У 1974 році в інтерв'ю американській газеті «Times Union» Тамара Вишневська розповіла: «Коли прийшли німці, інтуїція мені підказала, що маю мати з собою щось цінне для обміну. Я зашила в одяг біжутерію. У такий спосіб придбала квиток на свободу, купила хліб і завдяки цьому ми не були голодні. Я продала останній діамант на два карати, щоб викупити своїх батьків з окупованої Росією Чехословаччини і переправити їх до Західної Німеччини. Тоді цигарки і кава вартували більше, ніж біжутерія».

З чоловіком вони побачилися лише в 1945 році в Баварії, в таборі емігрантів. Завдяки допомозі Християнської Асоціації молодих людей, де працював Владислав Мікош, подружжя змогло виїхати до США — без статків, без коштовностей і грошей. Єдині й найдорожчі скарби, які у них залишилися на згадку про батьківщину і щасливе життя — три різдвяні прикраси: традиційний польський янгол, зірка і срібний птах. З ними вони й ступили в листопаді 1950 року на далекий і незнайомий континент, який Тамара Вишневська колись мріяла завювати своїм талантом.

Вочевидь, Тамара Вишневська таки сподівалася продовжити акторську кар'єру в США. Проте у Рочестері (місто на заході штату Нью-Йорк), де осіла родина, їй довелося працювати і продавчиною в магазині хутра, і перекладачем, і адміністратором у музеї. Лише у 58-річному віці вирішила цілком присвятити себе родині, онукам, яких у неї було троє. У Рочестері, в мальовничій місцині над озером Онтаріо і рікою, де був їхній дім, Тамара провела останні роки свого життя. Останнім нищівним ударом долі для Тамари Вишневської стало захворювання на рак. Воно обірвало її життя у 61 рік — 13 квітня 1981 року. На скромному надгробку на її могилі під іменем і датами народження й смерті виکارбовано: «Актриса». Місцева газета 14 квітня 1981-го вмістила невелику статтю про колишню кінозірку і її портрет останніх років життя. Владислав Мікош пережив дружину на 13 років — помер у 1994-у, доживши до 87 років. У Рочестері їх поховали на місцевому кладовищі Маунт-Хол.

Світлана КАЛЬКО, retrovivne.com.ua.

За матеріалами польської преси і книги Гжегожа Роговскі «Приречені на забуття. Польські кінематографічні актриси на еміграції».